

List Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Lovac

Broj 98

Tuzla, juni/lipanj 2023.

Cijena 1,00 KM

Dobar pogled na srndaća

Lovac

List Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Izlazi tromjesečno

Izdavač:
Upravni odbor Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Za izdavača:
Mensur Alić,
predsjednik UO SLD TK

Redakcija lista "Lovac":
Jusuf Selmanović (Kalesija)
Siniša Vareškić (Tuzla)
Damir Abdulahović (Banovići)
Nusret Kamenjaković (Živinice)
Elvir Garibović (Sapna)
Edin Taletović (Srebrenik)
Meho Pezerović (Gračac)
Hajrudin Imširović (Teočak)
Senad Selimbašić (Kladanj)
Džemal Jukan (Gračanica)
Enes Sejdinović (Lukavac)
Kemal Bratić (Doboj-Istok)
Faruk Mehanović (Čelčić)

Glavni i odgovorni urednik:
Mensur Alić

Urednik i lektor:
Prof. Mirzet Ibrišimović

Stručni saradnik:
Selver Pirić

Fotoliti:
B Concept Sarajevo

Priprema i štampa:
"Mikroštampa" Tuzla

Za štampariju:
Šaban Cipurković

Adresa redakcije "Lovac"
Tuzla, Džindić mahala 13.
Tel./fax: 035/258-004
Web site: www.lovac.tk.com
E-mail: info@lovactk.com

Račun kod Tuzlanske banke d.d. Tuzla
132-100-03092192-27

Na osnovu mišljenja Ministarstva
za obrazovanje, nauku, kulturu, sport
i informisanje Vlade TK broj
10/1-452-25-2/98 od 28. 08. 1998. god.,
list „Lovac“ oslobođen je dijela
poreza na promet

Lovstvo u zaštiti životne sredine Lovstvo je naučna disciplina

U lovstvu su znatni razvojni potencijali usklađeni sa zaštitom životne sredine, koji mogu biti temeljni i strateški faktor razvoja privrede primjerene prirodi i životnoj sredini. Još u vrijeme neposredno nakon revolucionarnih promjena 1848. godine, u evropskim lovačkim krugovima se javilo novo sagledavanje lova kao produkt realnosti nametnute pojavom novih društvenih i proizvodnih odnosa. Lov, kao dotadašnja privilegija bogatih feudalaca, postao je dostupan širokom krugu ljudi. Istovremeno je došlo do promjena u vlasništvu nad zemljom. Od tada su zakonom regulisani postupci i sankcije prema korisnicima lovišta za štete divljači na poljoprivrednim kulturama. Ekonomska, feudalna elita se svojih zadovoljstava teško odricala. Trebalo je naći način gajenja divljači u novonastalim uslovima. Zahvaljujući tome, dolazi do sagledavanja nužnosti usaglašavanja ljudskih potreba i mogućnosti prirode. To su vremena u kojima je lov prestao da bude samo rasonoda, dokolica i nadopuna ishrane. Neizostavnost lova u historijskom razvoju čovjeka na biološkom, evolucijskom, duhovnom i kulturnom planu danas ima i naučne značajke. Zbog svoje kompleksnosti, ova nova nauka, lovstvo, postala je konglomerat mnogih naučnih disciplina. Lovstvo je naučna disciplina koja kompleksno i sveobuhvatno sagledava čovjeka u odnosima sa životnim okruženjem.

Lovstvo je nauka o uzgoju i zaštiti divljači. Ova definicija, svojom jednostavnošću skriva osnovnu liniju vodilju lovstva. Predrasudama izgrađeni pogledi o lovu navode površne posmatrača da sve što je vezano za pojam lova vide kao „ubijanje jasnih životinja koje bespomoćno pokušavaju da pobjegnu ispred cijevi i metka raspomamljene lovačke bratije“. Takvo viđenje je daleko od onog kakvo lovstvo jeste. Ipak se s njim susrećemo, posebno u našim uslovima. Teško je mijenjati ljudska shvatanja jednom ukorijenjena. Prihvaćena, loša predstava o lovstvu je česta prepreka u komunikaciji lovaca i onih koji bi mogli i trebalo da budu na istom stajalištu. Lovstvo se u svojoj osnovi bavi sa divljači. Pojam divljači je definisan zakonima. Nekad primjerenije, nekad manje od onoga što je realnost.

Divljač bi trebalo da budu sve slobodno živjeće životinje. Ima i onih vrsta koje spadaju u zakonsku definiciju divljači, a da ih se prizvodi i uzgaja u uzgajalištima. Također, pod pojmom divljači obuhvaćene su i trajno zaštićene vrste, prirodne rijetkosti. Ekologija je nauka vodilja lovstva. Njom se povezuje splet raznih i raznorodnih nauka u nit opstanka, razvoja i unapređivanja populacija divljih životinja. Taj splet sadrži i element lova, odstrjelja divljači. U lovstvu se to zove „uzgoj s puškom“. Zaštita divljači, poput pojma uzgoja, jednostavna je sintagma koja skriva kompleksnost ovog segmenta lovstva. S jedne strane ona obuhvata sve ono što se u prirodi i biologiji javlja kao faktor ugrožavanja opstanka neke vrste, a s druge tu je i zaštita divljači od ljudskog djelovanja i njegovih posljedica. Izvor iz kojeg je nastalo lovstvo kao nauka, još je izvorište kojim se napaja ova ljudska djelatnost. To je lov i iskonska potreba ljudi da se njime bave. O motivima koji ljude navode da odstrjeluju divljač iz relaksacije, zadovoljstva ili sporta su tema nauke čije elemente sadrži i lovstvo, ali iz drugačije svrhe. Osnove psihologije su itekako potrebne svakom koji radi u lovstvu te vodi lovce u lov. Posebno zato što ljudi koji love drže u rukama veoma ubitačna oružja. Lov, odstrjel divljači, jeste i prihodni segment uzgoja divljači kao očuvanja zdrave populacije. Odstrjelom se obezbjeđuju biološka struktura gajene divljači i materijalna sredstva potrebna za radove na uzgoju i zaštiti divljači, ali i zaštiti životne sredine jer je lov u svojoj prirodonoaučnoj specifičnosti vezan za ekologiju, biologiju, šumarstvo, veterinu...

M.I.

Upravni odbor SLD TK

U prostorijama SLD TK, 28. aprila 2023. godine, održana je 127. sjednica Upravnog odbora SLD TK, kojom je predsjedavao Mensur Alić - predsjednik SLD TK i na kojoj su članovi Upravnog odbora, u okviru 19 tačaka dnevnog reda, razmatrali i usvojili Izvještaj o radu UO SLD TK za 2022. i Plan rada UO SLD TK za 2023. godinu, Izvještaj o finansijskom poslovanju SLD TK za period 1. 1. - 31. 12. 2022., Plan o finansijskom poslovanju SLD TK za period 1. 1. - 31. 12. 2023., Izvještaj Nadzornog odbora o materijalno-finansijskom poslovanju SLD TK za 2022., kao i izvještaje o radu i planove rada za prošlu, odnosno tekuću godinu, Savjeta za lovstvo, Savjeta za lovnu kinologiju i Komisije za lovno streljaštvo. Razmatran je i usvojen Operativni kalendar aktivnosti u lovištima TK za lovnu 2023.-24. godinu. Pokrenuta je inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o lovstvu FBiH i pratećih pravinika. Donesena je Odluka da domaćin ovogodišnjih Dana Saveza LD TK bude LD „Svatovac“ Lukavac.

U skladu s Pravilnikom o priznanjima i odlikovanjima za rad na unapređenju lovstva u Tuzlanskom kantonu, u svrhu zasluga i u cilju stimuliranja razvoja i afirmiranja lovstva i drugih aktivnosti koje su od općeg interesa za lovstvo, na prijedlog članica Saveza i Komisije za priznanja i odlikovanja, Upravni odbor je donio Odluku da se u okviru lovačkih društava dodijele lovačka priznanja i odlikovanja:

LD „Srndač“ GRAČANICA

Lovačka bronzana značka: Omerčićević Suljo, Alić Ahmed, Dedić Arsel, Buljubašić Senail, Šerbečić Rizah, Mujić Agan, Mehinbašić Suad, Nurikić Adnan, Hasančević Jusuf, Mustafić Vahidin, Osmičević Fadil, Muharemović Rahim, Alić Ermin, Spahić Arnis, Čorić Amer, Džaferović Vahidin, Ahmetašević Emir,

Hasančević Husein, Taletović Mirsad, Karić Mirsad, Kovačević Aldin, Dževad Hasić, Mulahusejnović Muhamed, Iljazović Amel.

Lovačka srebrna značka: Omerčićević Muhamed, Okanović Mirza, Ibrić Sead, Fatmić Omer, Osmanović Ervin, Krainović Nihad, Nurikić Sead, Dželić Almir, Kajtaranović Mevludin, Saračević Nihad, Čurić Hasan, Omerašević Nusret, Kalesić Izudin, Delić Izudin, Begović Vilhudin, Ahmetašević Mersed, Jahić Admir, Aljić Suvad, Dizdarević Halid, Avdić Jasim, Nurić Haris, Musić Vehid, Mujčić Mersed, Alibegović Dževad, Dedić Vehid.

Lovačka zlatna značka: Đulić Dževad, Omerčić Hasan, Džafić Zijad, Hasić Suad, Hasinović Ahmet, Musić Hamdija, Selimović Mehmedalija, Hodžić Mustafa, Džafić Muhibija, Jašarević Armin, Kajtaranović Samir, Devedžić Elvir, Kruškić Almir, Subašić Enver, Kalesić Dževad, Šakić Fahrudin, Alić Nermin, Pašalić Mirzet, Halidović Fadil, Huskić Ibro, Hodžić Sejad, Mehić Ibrahim, Nurić Suad, Ibrisević Edin, Musić Mehmed, Nasić Ramiz.

Lovačka diploma počasnog člana: Husić Mehmedalija, Karić Nasmer, Sulejmanović Fuad, Ibrić Mustafa, Havašević Safer, Šerbečić Zikrija, Ahmeljić Ramiz, Muratović Mustafa, Čorbić Hrusto, Džikić Ibrahim, Helić Jasmin, Grbić Rašid, Čajić Asim, Kruškić Nihad, Kakeš Ešef, Hodžić Refik, Šehić Osman, Alić Mevludin, Spahić Habib, Mekić Ibrahim, Mehurić Nezir, Jahić Muhamed, Isić Alija, Huskić Nedžad, Mujkić Hamdija, Kahrmanović Azem, Softić Husein, Pašalić Sevdalija, Okanović Hamzallija.

Plaketa SLD TK: Pirić Selver - sekretar SLD TK, Osmanović Nermin, Terzić Edin, Terzić Nermin, Mahmutović Mersud, Džinić Juso, Topčagić Almir.

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

Skupština SLD TK

U restoranu „Panonski lovac“ u Tuzli, 11. maja 2023. godine, održana je redovna, izvještajna Skupština SLD TK, kojom je predsjedavao Mensur Alić - predsjednik UO SLD TK i na kojoj su delegati članica

Saveza, u okviru 11 tačaka dnevnog reda, razmatrali i usvojili Izvještaj o finansijskom poslovanju SLD TK za period 1. 1. - 31. 12. 2022., Plan finansijskog poslovanja SLD TK za period 1. 1. - 31. 12. 2023., Izvještaj Nadzornog

odbora o materijalno-finansijskom poslovanju SLD TK za 2022., Izvještaj o radu UO SLD TK za 2022. i Plan rada UO SLD TK za 2023. godinu, Izvještaj o radu Savjeta za lovstvo za 2022./23., Plan rada Savjeta za lovstvo za 2023./24., Izvještaj o radu Savjeta za lovnu kinologiju

za 2022., Plan rada Savjeta za lovnu kinologiju za 2023., Izvještaj o radu Komisije za lovno streljaštvo za 2022. i Plan rada Komisije za lovno streljaštvo za 2023. godinu.

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

Kriminalistički edukativni modul

Sredinom maja, u Vitezu, članovi Interventnog tima FBiH za nadzor nad krupnim zvijerima, učestvovali su u radionici Kriminalistički edukativni modul za otkrivanje, istraživanje i prevenciju kažnjivih radnji na štetu strogo zaštićenih divljih vrsta. Bila je to prilika da se uz eminentne stručnjake, predavače iz Evropske Unije, članovi Interventnog tima dodatno edukuju i upoznaju

s dostignućima u vezi pomenute teme u susjednim zemljama i EU.

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

SAVEZ LOVAČKIH DRUŠTAVA TUZLANSKOG KANTONA OPERATIVNI KALENDAR AKTIVNOSTI U LOVIŠTIMA TK ZA LOVNU 2023./2024. GODINU

I UKLANJANJE ŠTETOČINA IZ LOVIŠTA

1. REDUKCIJA BROJNOG STANJA PASA I MAČAKA KOJI SE NEKONTROLISANO KREĆU PO LOVIŠTIMA (LUTALICE)

- maj 7, 14, 21, 28
- juni 4, 11, 18, 25
- juli 2, 9, 16, 23, 30
- avgust 6, 13, 20, 27
- septembar 3, 10, 17, 24

Redukciju brojnosti pasa i mačaka koji se nekontrolisano kreću po lovištima obavezno je obavljati i u sve lovne dane predviđene Operativnim kalendarom aktivnosti.

U slučaju nabavke i vještačkog unosa divljači u lovište, obaveza je da se prethodno izvrši uklanjanje svih pasa i mačaka koji se nekontrolisano kreću po lovištima, i ostalih štetočina i izvan utvrđenih dana, uz odluku lovačkog društva.

Redukciju brojnosti pasa i mačaka koji se nekontrolisano kreću po lovištima, vršiti u skladu s članom 13. Zakona o zaštiti i dobiti životinja.

Lovočuvari su obavezni da vrše redukciju brojnosti pasa i mačaka koji se nekontrolisano kreću po lovištima svaki dan, na način kako je to propisano Zakonom.

2. ODSTRIJEL LISICA, DIVLJIH MAČAKA I ŠAKALA

- oktobar 1, 8, 15, 22, 29
- novembar 5, 12, 19, 25, 26
- decembar 3, 10, 17, 24, 31
- januar 2024 1, 2, 7, 14, 21, 28
- februar 2024 4, 11, 18, 25
- mart 2024 3, 10, 17, 24, 31

Ove aktivnosti obavljati isključivo nedjeljom. Poslije 5. januara je dozvoljen lov lisica i divljih mačaka bez upotrebe lovačkih pasa.

II LOV LOVOSTAJEM ZAŠTIĆENE DIVLJAJČI

1. LOV SRNEČE DIVLJAJČI

Na osnovu prijedloga članica Saveza i Savjeta za lovstvo, preporučuje se odstrjel srndaća, sanitarnog i uzgojnog karaktera:

- juni 10, 11, 24, 25
- juli 1, 2, 15, 16
- avgust 5, 6, 12, 13, 26, 27
- septembar 9, 10, 16, 17

Napomena: Izlaske na srndaće organizovati: Subotama izlasci za odstrjel: juni 10 i 24, juli 1 i 15, avgust 5, 12 i 26, septembar 9 i 16. Nedjeljama jutarnji izlasci za odstrjel: juni 11 i 25, juli 2 i 16, avgust 6, 13 i 27, septembar 10 i 17. Ulazak u lovište je subotom u 14 sati, izlazak iz lovišta je u nedjelju u 14 sati.

Sanitarno-uzgojni odstrjel srna i lanadi

Lovačka društva, radi postizanja optimalne trofejne vrijednosti i održavanja zdrave populacije srneće divljači, imaju obavezu organizovati sanitarno-uzgojni odstrjel ženki i lanadi srneće divljači u periodu od 1. oktobra 2023. do 31. januara 2024. godine.

2. LOV DIVLJIH SVINJA

- septembar 3, 10, 17, 24
- oktobar 1, 8, 15, 22, 29
- novembar 5, 12, 19, 25, 26
- decembar 3, 10, 17, 24, 31
- januar 2024 (vepar i nazime) 1, 2, 7, 14, 21, 28
- februar 2024 (vepar i nazime) 4, 11

Vepra i nazime je dozvoljeno odstrijeliti u sve lovne dane tokom godine predviđene Pravilnikom o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači („Sl. novine FBiH“, broj 5/08) u pojedinačnom lovu a po ukazanoj potrebi i procjeni korisnika lovišta uz izdatu dozvolu za lov.

Poslije 5. januara je zabranjen lov sa psima do 31. 7., bez obzira na vrstu i rasu, a do 1. 10. zabrana lova sa goničima.

U januaru i februaru 2024. godine može se vršiti odstrjel samo veprova i nazimadi (od 5. 1. bez lovačkih pasa).

Korisnik lovišta će po procjeni stručnih službi, a po ukazanoj potrebi, organizovati vanredne progone divlje svinje u vrijeme proljetne sjetve i u vrijeme dozrijevanja plodova

U slučaju odstrjela grupa je dužna izvršiti uplatu na ime odstrjelne takse, ukoliko ista nije uplaćena akontativno, bez obzira na zdravstveno stanje ulova.

Upozoravaju se lovačka društva da su obavezna izvršiti veterinarski pregled svake ulovljene divlje svinje.

Važna napomena: Kod odstrjela krupne divljači (divlja svinja) upotrebljavati lovačko oružje s uzlubljenim cijevima. Izuzetno, pri odstrjelu divlje svinje je dopuštena upotreba jediničnog zrna iz lovačke puške sačmarice, a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 metara (Pravilnik o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja „Službene novine FBiH“, broj 5/08).

3. LOV ZEČEVA

- oktobar 1, 2
- novembar 12, 25

4. LOV FAZANA

- oktobar 1, 8, 15, 22, 29
- novembar 5, 12, 19, 25, 26
- decembar 3, 10, 17, 24, 31
- januar 2024 4, 11, 18, 25

Lov fazanske divljači mogu planirati lovačka društva koja su u svoja lovišta unijela ovu vrstu divljači, i to u dane kako je navedeno u Operativnom kalendaru aktivnosti. Ovu vrstu divljači loviti isključivo sa odgovarajućim psima.

5. LOV KUNA I VUKOVA

- oktobar 1, 8, 15, 22, 29
- novembar 5, 12, 19, 25, 26
- decembar 3, 10, 17, 24, 31
- januar 2024 1, 2, 7, 14, 21, 28
- februar 2024 4, 11, 18, 25

Vukove mužjake je dozvoljeno odstrijeliti u sve lovne dane tokom godine, predviđene Operativnim kalendarom. Kune zlatice se ne mogu loviti u oktobru. Obje kune se mogu loviti nedjeljom do 25. februara 2024. godine, prilikom organizovanja akcija odstrjela štetočina.

6. LOV MEDVJEDA

Na utvrđenom uzgojnom području je dozvoljeno vršiti samo ukoliko se od strane nadležnog organa donese program upravljanja mrkim medvjedom na uzgojnom području i ako se ukaže potreba u svrhu komercijalnog lova u Pravilnikom određeno vrijeme, od 1. oktobra do 31. decembra 2023. godine i od 1. marta do 31. marta 2024. godine, a prema planu gazdovanja u LD „Sokolina“ Kladanj, LD „Zeleboj“ Banovići i LD „Toplica“ Živinice, kao i u ostalim lovištima ako se pojave štete od medvjeda, uz obavezu izdavanja lovne dozvole i prijave odstrjela Savezu lovačkih društava TK.

7. LOV TETRIJEBJA

Lov ove vrste divljači mogu planirati ona lovačka društva koja po GPG-a lovištem imaju u planu mogućnost odstrjela, i to u periodu od 1. do 30. aprila 2023. godine.

8. LOV DIVOKOZA

Ukoliko postoje uslovi i potreba, LD „Sokolina“ Kladanj može organizovati lov u periodu od 3. septembra do 31. decembra 2023. godine.

9. LOV DIVLJIH PATAKA, GUSAKA I CRNIH LISKI

Divlje patke loviti u periodu od 3. septembra. 2023. do 25. februara 2024. godine, nedjeljom i drugim danima koje odredi korisnik lovišta.

Divlje guske loviti u periodu od 3. septembra 2022. do 31. januara 2024. godine (nedjeljom i drugim danima koje odredi korisnik lovišta), a crnu lisu loviti od 3. septembra 2023. do 28. januara 2024. godine, samo nedjeljom i to na jezerima Modrac, Snježnica i drugim manjim vodenim površinama, u skladu sa Zakonom o lovstvu. Preporučuje se lovačkim društvima koja gravitiraju jezeru Modrac da usklade dane lova na ovu vrstu divljači.

Lovačka društva koja nemaju jezera mogu loviti ovu vrstu divljači na rijekama i na drugim vodenim površinama, isključivo nedjeljom i u dane kad se lovi druga niska divljač, uz poštivanje odredaba upotrebe naoružanja na udaljenosti od naselja, u skladu sa Zakonom.

10. LOV PREPELICA I GOLUBOVA GRIVNJAŠA

Lov prepelica i golubova grivnjaša obavljati u periodu od 6. avgusta. do 31. decembra 2023. godine.

11. LOV ŠLJUKA

Ova vrsta divljači može se loviti u periodu od 1. oktobra 2023. do 25. februara 2024. godine.

III NAPOMENA

Lovačka društva su dužna da kod organizacije lova i određivanja visine odstrjelne takse koja je određena cjenovnikom, primijene član 62. Zakona o lovstvu i Cjenovnik odstrjela i korištenja divljači i drugih usluga u lovištu („Službene novine Federacije BiH“, broj 12/09)

IV UPOZORENJE

1. Upozoravaju se lovačka društva da je, u periodu od 1. aprila do 31. jula 2023. godine i od 5. januara do 31. marta 2024. godine, zabranjeno izvođenje lovnih pasa u lovišta (osim žrtvovanih terena), bez obzira na vrstu, rasu i eventualnu specijalnost.

2. Upozoravaju se sva lovačka društva da se prilikom obavljanja lova striktno pridržavaju zakonskih propisa u pogledu dozvoljenog naoružanja kojim se lovi, kao i obilježja koja nose učesnici lova, a sve u cilju poštivanja zakonskih propisa i izbjegavanja neželjenih posljedica.

3. Sva lovačka društva su obavezna da imaju minimalno jednog lovačkog psa krvosjednika, ili drugog psa koji ima položen ispit u praćenju krvnog traga.

4. Sva lovačka društva su obavezna da tokom lovne sezone vode sve propisane evidencije, a naročito evidencije iz kojih se može utvrditi brojnost divljači u lovištima.

5. Operativni kalendar aktivnosti u lovištima Tuzlanskog kantona za lovnu 2023./24. godinu je okviran, a sve članice Saveza su dužne uraditi svoj kalendar aktivnosti za lovnu 2023./24. godinu, u skladu sa odstrjelnim kvotama planiranim godišnjim planom gazdovanja, a koji ne može izlaziti iz okvira Operativnog kalendara aktivnosti SLD TK. Svi lovni dani navedeni u ovom Operativnom kalendaru ne moraju biti navedeni u lovnim kalendarima lovačkih društava.

6. Sva lovačka društva su obavezna da, kod organizacije lova i gazdovanja lovištima, primjenjuju Zakon o lovstvu i podzakonska akta, ukoliko nisu u suprotnosti s istim, kao i druge zakonske propise koji definišu oblast lovstva ili se tiču oblasti lovstva.

7. U slučaju potrebe, zbog pricinjavanja šteta, lovačka društva mogu donijeti odluku o određivanju dana za progon crne divljači, koja će vremenski biti u skladu s Pravilnikom o vremenu lova lovostajem zaštićene divljači.

Dani tuzlanskih jedinica

U novijoj historiji Grada Tuzla mjesec maj ima veliki historijski značaj. Naime, u maju se dogodilo nekoliko važnih događaja, počevši od bitke na Brčanskoj Malti kojom je spriječeno zauzimanje Tuzle pa do jedne od najvećih tragedija u proteklom ratu - stradanja omladine na Kapiji 25. maja 1995. godine. Jedan od važnijih događaja je svakako i 16. maj 1992. godine, dan kad je formirana Tuzlanska brigada, prva jedinica tog ranga u Armiji Republike BiH i koji se slavi kao Dan tuzlanskih jedinica. Na poziv Organizacije demobilisanih boraca Grada Tuzla, koja je ove godine bila organizator obilježavanja ovog značajnog datuma, u manifestaciji i svečanom defileu učešće je uzelo i Lovačko društvo „Tuzla“ kao samostalni ešalon od 26 lovaca koji su nosili zastavu Društva na čelu ešalona. Pored svečanog ešalona, dio lovaca Društva je u prelijepom ambijentu kompleksa Panonskih jezera skuhalo i podijelilo više stotina porcija lovačkog graha prisutnim gostima i učesnicima manifestacije koji nisu krili zadovoljstvo kako izgledom i primjernim ponašanjem tako i kulinarskim umijećem članova Društva koji su uzeli učešća u cjelokupnoj manifestaciji.

Jasmin Musić

Lovačko društvo „Tuzla“ Tuzla Proljetno prebrojavanje divljači

Krajem februara i početkom marta LD „Tuzla“ je izvelo redovne akcije prebrojavanja divljači s ciljem da Stručna služba Društva, po završetku prethodne lovne godine, ima jasnu sliku stanja matičnog fonda divljači. Kako je akcija obavezna za sve lovce izvedena je u dva radna dana, na 12 različitih ploha za prebrojavanje, na području svih šest lovnih revira, odnosno cijelog Društva. Bila je to prilika da se uspješno obavljena akcija završi tradicionalnim i omiljenim lovačkim druženjem.. Na fotografiji su lovci Sekcije „Brčanska Malta“ lovnog *revira IV*.

Selver Pirić

Lovačko društvo „Tuzla“ Tuzla Vakcinacija lovnih pasa

Na početku nove lovne godine LD „Tuzla“, u skladu sa zakonskim propisima, kao i svake godine, sprovelo je masovnu akciju vakcinacije lovnih pasa u cilju prevencije brojnih zaraznih bolesti. Bila je to prilika da vlasnici svojih vjernih pomagača u lovu, a uz nadzor i pomoć Veterinarske stanice Tuzla, po vrlo povoljnim uslovima, izvrše ovu obavezu kako bi psi i naredne lovne sezone mogli učestvovati u lovačkim aktivnostima svojih vlasnika. Vakcinacija je završena u dva radna dana na više punktova Grada Tuzla.

Selver Pirić

Lovačko veče

Krajem aprila, u prostorijama motela „Rudar“ u Tuzli, održano je tradicionalno lovačko veče na kojem je bilo prisutno oko 400 lovaca, zvanica iz društveno-političkog života, gostiju iz susjednih društava i donatora.. Kako ističe Siniša Vareškić, predsjednik Društva, ova manifestacija je nastavak aktivnosti na obilježavanju jubileja 100 godina postojanja LD „Tuzla“. S obzirom da je ovo lovačko veče prvo nakon nekoliko godina neodržavanja zbog pandemije korona virusa, bila je to prilika da predsjednik Društva upozna prisutne s rezultatima rada Društva u prethodnom periodu. Veče koje lovci tradicionalno posvećuju svojim damama nastavljeno je duboko u noć uz bogat zabavni program.

Selver Pirić

Neke aktivnosti

Lovačkog društva „Spreča“ Kalesija

Piše: Damir Huremović

Skupština Društva

Krajem aprila je održana 19. redovna izvještajna Skupština LD „Spreča“ Kalesija na kojoj su prisustvovala 22 delegata, neki članovi Društva i disciplinski tuzilac. Istog dana je održano i Predsjedništvo. Skupština je usvojila

razne izvještaje; Nadzornog odbora, Izvještaj o finansijskom poslovanju koji je pokazao da je u protekloj godini Društvo ostvarilo pozitivne prihode čime su poklopljeni svi novačani rashodi. Operativni kalendar koji je ponudilo Društvo usvojen je jednoglasno i odobren je od strane nadležnog Ministarstva. Usvojena je i Odluka o povećanju lovačke članarine na nivou Društva. Donesene su i bitne odluke o nabavci divljači i za nju hrane i soli. Nakon usvajanja Izvještaja o izvršenju Godisnjeg plana gazdovanja u lovištu, usvojene su sve ostale odluke. Po završetku Skupštine predsjednik Društva Jusuf Selmanović se zahvalio svim prisutnim i zaželio im sve najbolje u narednoj lovnoj sezoni.

Sekcija „Hrasno“

Sekcija „Hrasno“ je jedna od dobro organizovanih sekcija koja svojim odgovornim gazdovanjem ostvaruje zavidne rezultate. Njeni lovci su uredili i izgradili novu lovačku kuću na obrancima Majevice, na lokalitetu Malog lagera, uredili su pristupni put i izgradili nova solila i visoke čeke. Ovo su samo dio aktivnosti istakao je Eldin Dropić predsjednik Sekcije, sve uz podršku lovovođe Mehe Selimovića i Fikreta Hujdura glavnog lovovođe Društva koji je Sekciji stavio na raspolaganje mašine kojima je izvršeno uređenje pristupnog puta. I ostali lovci su dali veliki doprinos u realizaciji svih ovih akcija. Za naredni period je planiran završetak građevinskih radova na lovačkoj kući i pripreme za otvaranje lovne sezone na

srneću divljač, gdje se očekuju dobri rezultati jer redovno iznošenje hrane i soli u lovište, općenito briga o divljači, polučuju uspjeh u lovu.

Sekcija „Tojšići“

Lovci Sekcije „Tojšići“ su vrijedni i uzorni članovi Društva čiji je veliki broj na privremenom radu u inostranstvu. Kad dođu na odmor koriste svaki slobodan trenutak da provedu u lovištu. Grupovođa iz Sekcije, Salko Džananović, istakao je angažovanost Nihada Barčića (radi u Njemačkoj) koji redovno iznosi sol za prihranu divljači, koristeći svaki dan odmora da učestvuje u svim akcijama sa ostalim lovcima. Pravilno, odgovorno gazdovanje, briga o divljači, izgradnja solila, hranilica i ostalih lovnotehničkih objekata dali su rezultate pa je odstrijeljeni srnać nagrađen visokom ocjenom za trofej. Ovaj put sreća se osmjehnula Hamzi Musiću, dugogodišnjem lovcu Društva.

Sekcija „Rainci“

Lovci sekcije „Rainci“, Lovačka grupa „Sarači“, u proteklom periodu su izgadili više solila i hranilica u zoni svoje odgovornosti. Iznošenje hrane u za prihranu divljači samo su neke od aktivnosti pa je tako na lokalitetu Kajmačar, iznad Sarača, organizovana i uspješno realizovana akcija krčenja terena oko lovačke kućice i pristupnog puta. Učestvovali su svi članovi, istakao je Meho Baručić, a za naredni period, u dogovoru sa grupovođom Mahmutom Zahirovićem, planirano je da se omoguće što pogodniji uslovi za otvaranje lovne sezone na srneću divljač.

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Održana redovna, izborna Skupština

Početkom marta su održani redovni izbori u lovačkim sekcijama Društva. Ocjenjujući rad u proteklom mandatu pojedinaca, komisija, grupa i upravnih organa nije bilo poteškoća tokom izbora novog sastava upravnih organa i rukovodilaca na nivou sekcija i Društva. Nakon što su sekcije izabrale delegate za Skupštinu društva i predložile

kandidate za rukovodioca upravnih tijela na nivou Društva, 29. marta je održana redovna, izborna Skupština društva. Pored delegata i predloženih kandidata prisustvovali su i lovci posmatrači. Poslije konstruktivnih ali i suvišnih diskusija obavljani su izbori. Za predsjednika Predsjedništva je izabran Meho Pezerović, za potpredsjednika Amil Hećimović, za glavnog lovnika Nermin Terzić, za disciplinskog tužioca Jasmin Selimović, za predsjednika Disciplinskog suda Nusret Mujić i za članove Nadzornog odbora Midhat Hećimović (predsjednik), Mustafa Šakić i Safet Duranović (članovi). Suština i obaveza našeg rada, rukovođenja, u cilju razvoja lovstva, bit će poštivanje odredaba Zakona o lovstvu, Statuta društva i odluka upravnih organa, istakli su novoizabrani rukovodioci.

Fahrudin Gromić

Lovačko društvo „Srndač“ Gračanica

Voda do lovačke kuće

Lovačka sekcija „Škahovica“, koja ima 35 članova, u proljeće 2023. godine je realizovala još jedan u nizu projekata koji se odnosi na lovačku kuću, a ovaj put su doveli izvorsku vodu do objekta. Projekt je bio zahtjevan zbog daljine izvora od oko 600 m. Posebno zaslužni su Okić Mehmed zv. Meho za hajr djelo jer je ustupio izvor i Okanović Hamzalija koji je dao donaciju u materijalu, ali su, naravno, zaslužni i članovi koji su svojim doprinosom doprinjeli uspješnosti akcije.

Amel Iljazović

Lovačko društvo „Sokolina“ Kladanj

U cilju dobrog gazdovanja

U nedjelju, 21. maja, nakon provedene akcije na uklanjanju štetočina u lovištu, lovci Sekcije „Tuholj“, u cilju dobrog gazdovanja lovno-privrednim objektima i brige o zdravlju članova Društva, izvršili su i čišćenje i sređivanje dvorišta oko lovačke kuće „Šarić Himzo“, kao i redovnu dezinfekciju, dezinsekciju i deratizaciju unutrašnjosti lovačke kuće.

Elvir Šarić

Lovačko društvo „Fazanka“ Doboj Istok

Čišćenje lovišta od štetočina

Sredinom marta je organizovana i s uspjehom realizovana akcija čišćenja lovišta Klokotnica od štetočina. Najviše sreće u odstrjelju su imali lovci Sekcije „Stanić Rijeka“ koji su odstrijelili dva šakala. Strjelci su bili Damir Avdić i Nermin Smajić Mrki. U ostalim sekcijama su bili uspješni na lisice i pse lualice. Lisicu je odstrijelio Sedin Dautović iz LS „Brijesnica Velika“, a u odstrjelju šakala su učestvovali Armin Kadrić Čarli, Osman Husaković i Denis Džebić. Nakon uspješne akcije čišćenja lovišta upriličeno je druženje lovaca u lovačkoj kući LS „Stanić Rijeka“ u Hodžićima.

Admir Šišić

Prirodni i kontrolirani uzgoj srneće divljači

Uvod

Srna obična (*Capreolus capreolus* L.) je naša autohtona vrsta divljači iz porodice jelena (*Cervidae*). Pri tome, za razliku od preostalih pripadnika ove porodice kojima je stanište BiH (jelen obični i jelen lopatar), srnu jedinu ubrajamo u grupu tzv. nepravih jelena (*Telemetacarpalia*). Ovakva podioba porodice je temeljena na određenim anatomskim razlikama, poput izgleda nosno-ždrijelnih otvora (hoana), prisutnosti 2 i 5 metakarpalne kosti i sl. Pod nazivom srna obična, kao imenu vrste podrazumijevamo muška grla ili srndaće, ženska grla ili srne te mladunčad ili lanad. Srna je uz divlju svinju najzastupljeniji predstavnik krupne divljači kod nas. Prema tjelesnim karakteristikama srna je naš najmanji punorožac koji dostiže tjelesnu masu 17-25 kg, a naraste u visinu do 75 cm (mjereno do grebena), odnosno u dužinu do 140 cm. Rogovlje nose imužjaci, mada se rijetko rogovi mogu pojaviti u ženki, obično kao posljedica jalovosti, određenih patoloških promjena na jajnicima, starosti, ili na bilo koji drugi način izazvan hormonalnim smetnjama. Kao i svi punorošci i srndaći mijenjaju rogovlje svake godine u pravilnim ciklusima, pri čemu rogovi rastu obično u novembru, u razdoblju

od oko 90 dana. Upravo je takvo vrijeme početka rasta i uzrokom jedne specifičnosti vezane uz mlade srndaće, odnosno pojavu prvog ili mladenačkog rogovlja. Naime, dok ostalim pripadnicima „naših“ jelena prvi rogovi rastu drugoga proljeća života, srndaćima počinju rasti već u jesen prve godine života. Pri tome ne dolazi do izrastanja pravog roga sa svim sastavnim dijelovima, već je riječ o rožištima koja se nalaze odmah ispod kože tjemena ili

što je češće, prelaze granicu kože i budu vidljivi izvana kao bijele grančice duge nekoliko centimetara. Kad se potpuno razvije, pravo rogovlje srndaća predstavlja lijep i cijenjen trofej koji se u uobičajenom stadiju razvoja nalazi u obliku pravilnog šesterca (naziv koji označava po tri paroška na svakoj grani roga). Ti se parošci prema svome položaju nazivaju prednjim, vršnim i stražnjim. Srne se pare od jula do avgusta. Pri tome srndaći zauzimaju vlastite teritorije koje brane od drugih mužjaka i na kojima spremno dočekuju ženke. Kad se sretnu, mužjak i ženka izvode svadbeni ritual pri čemu mužjak prati ženku u krug. Ženke nose 285-290 dana, a tako duga bremenitost ove relativno male životinje posljedica je embriotenije koja zauzima prvih 130-140 dana gravidnosti. Na ovaj način, lanad dolazi na svijet u, za njih najpovoljnije godišnje doba, kasno proljeće od maja do juna. Srne na svijet donose jedno lane, ali je česta i pojava bližnjenja.

Uzgojni modeli

Za razliku od ostalih vrsta jelenske, srneće divljač (pored losa) se znatno teže može uzgajati u farmskim modelima uzgoja. S obzirom na to, naglasak u uzgojnom smislu se

stavlja na prirodni uzgoj srna u otvorenim ili ograđenim lovištima te znatno manje gaterima. Jedan od oblika kontroliranog uzgoja - mini farme, tek se nalazi u fazi idejnog razvitka. Pored navedenog, često se srne nalaze i u tzv. uzgoju na okućnicama, pri čemu vlasnici drže po nekoliko srna ili nerijetko samo srndaće na manjem ograđenom prostoru. Dobar dio ovakvih uzgoja zapravo je posljedica nepoznavanja biologije srneće divljači,

uslijed čega ljudi vrlo često prilikom šetnji prirodom nailaze na „napuštenu“ lanad te je odnose ne bi li je spasili. Ovakav je postupak pogrešan ukoliko znamo da srne ostavljaju lanad prikrivenu u travi i prividno bez nadzora (srna je uvijek negdje u blizini) tokom prve sedmice života. Ovakav je postupak ujedno i najbolja zaštita za mlado lane, jer ono tada nema aktivne mirisne žlijezde i za grabežljivce je nevidljivo dok god ostane mirno. Jednom pokupljena lanad teško se vraća u prirodu i uglavnom ostaje uzgajana na okućnicama.

Prirodni uzgoj

Prirodni uzgoj srna se temelji, kao i kod uzgoja ostale jelenske divljači, na ocjeni prikladnosti staništa (bonitiranju) i određivanju lovnoproduktivnih površina. Na temelju dobivenih podataka i tablica pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači, određuje se broj srna koje je moguće uzgajati po jedinici lovnoproduktivne površine (1 jedinica je 100 ha), s razradom spolne i starosne strukture i razvojem matičnog fonda ove divljači. Pri tome, valja naglasiti kako je sa stajališta sticanja visokovrijednih namirnica najzanimljivija kategorija podmlatka i mladih grla, koje ujedno i najviše sudjeluju u odstrjelu. Prirodni uzgoj divljači se temelji na provedbi mjera određenih lovnogospodarskom osnovom, gdje, osim spomenutog broja divljači po jedinici lovnoproduktivne površine, matičnog fonda i prirasta, trebaju biti i propisane i mjere zaštite i prihrane divljači, kao i mjere za unapređivanje staništa i smanjivanja šteta

od divljači. Pri tome, a naročito u današnje vrijeme, pažnju valja obratiti na zadatke lovočuvarske službe i provedbu redovnih izviđanja lovišta. Naime, dok je nekad krivolov predstavljao sramotan čin, uglavnom nužan kako bi se prehranila porodica, danas ovakav oblik krađe predstavlja zaradu kroz prodaju divljači. Pri tome se naravno ne poštuju nikakve odrednice uzgoja. U prirodnom uzgoju divljači ovlaštenik prava lova mora osigurati dovoljne

količine kvalitetne prihrane koju će izložiti divljači u nepovoljnim godišnjim uvjetima. Odstrjel srna se provodi u skladu s naredbama o lovostaju, o uvjetima i načinu lova i načinu upotrebe lovačkog oružja i municije. Kad je riječ o tehnici lova, srneća divljač se lovi dočekom sa zemlje ili čeke, šuljanjem, prigonom te vabljenjem tokom sezone parenja. Odstrjel se obavlja lovačkim puškama s užlijebljenim cijevima ili risanicama. Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni kalibar za lov na srneću divljač je 5,56, najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 m je 1000 džula, najmanja dopuštena težina zrna je 3,24 grama i najveća dopuštena daljina gađanja je 150 metara.

Kontrolirani uzgoj

Iako farmski uzgoj jelenske divljači postoji već dugi niz godina, srna (uz primjerice losa) često je opisivana kao vrsta koju je iznimno teško uzgajati u ovakvim modelima. Ovome svakako pridonosi i činjenica da su srne izraziti selektori u prehrani, zahtijevajući veći udio brsta u svakodnevnoj ishrani, što odmah i umanjuje stupanj intenzifikacije uzgoja. Nasuprot tome, srne se relativno uspješno uzgajaju u manjim ograđenim kompleksima, takozvanim mini-farmama. Pri tome moramo imati na umu kako prema socijalnoj strukturi srne ubrajamo u takozvani distancijalni tip, gdje krda uglavnom čine srne, ovogodišnja i eventualno prošlogodišnja lanad (porodično ili prošireno porodično krdo), te im to treba i omogućiti. Također valja osigurati dovoljne količine brsta, ali i voditi računa o uočenoj pretjeranoj agresivnosti srndaća u zatočeništvu.

Mjere za poboljšanje kvalitete mesa

Iz svega navedenog evidentno je kako je srne teško uzgajati u kontroliranim uvjetima. Upravo iz tog razloga naglasak valja staviti na postupak s odstrjeljenom divljači u prirodnom obliku uzgoja, odnosno na postupak sa srnama odmah nakon odstrjela. Sam odstrjel, kao prvi korak, od iznimna je značaja za daljnju kvalitetu mesa.

Tako će primjerice „pad u vatri“ (lovački naziv za pad divljači odmah na mjestu nastrijela) omogućiti promptni postupak s divljači, ali će lošiji pogodak rezultirati bijegom divljači te ponekad čak iziskivati i potragu sa psom krvosljednikom. U takvim će slučajevima, ovisno o mjestu pogotka, konfiguraciji terena te činjenici da li u potrazi sudjeluje pas krvosljednik ili ne, samo vrijeme od nastrijela do pronalaska divljači znatno varirati. Naprimjer, ukoliko je divljač pogodena u područje pluća, velika „zračna“ površina amortizirat će udarnu energiju zrna i ranjenoj divljači omogućiti duži ostanak na životu i samim time duži bijeg. U skladu s tim, pravilo je da u slučaju kad se na mjestu nastrijela pronađe pjenušava krv, možemo očekivati podužu potragu za ranjenom divljači te je uputno odmah potražiti psa obučenog za rad na krvnom tragu. Ovo je olakšano i samom činjenicom da je takav pas ujedno i obavezan u lovištima koja gospodare krupnom divljači. Takvo produženo traženje divljači povećava i rizik od mikrobiološkog onečišćenja i kvarenja mesa. Pored navedenog, i sam pogodak može imati ulogu u onečišćenju mesa, ali i izravnom gubitku pojedinih mišićnih partija. Rizik od onečišćenja mesa postoji uvijek kad zrno pogodi trbuh srne, ali i veći dio grudnoga koša. Naime, prema istraživanju, srce i velike krvne žile u srna su smještene više kranijalno u odnosu na optimalno mjesto ciljanja u ostale divljači, tako da pogodak iza šestoga rebra u većini slučajeva ima za posljedicu probijanje buraga i vidljivo onečišćenje trupla sadržajem buraga. Pored onečišćenja mesa sadržajem probavnog sustava postoji i rizik od izravnog gubitka mišića uslijed pogotka u npr. područje lopatice ili buta. Tada se na mjestu pogotka nalaze smrskani dijelovi, kosti, ali i opsežni krvni podljevi, uslijed čega se zahvaćeni dijelovi izrezuju i uklanjaju. Nakon odstrjela i uspješnog pronalaska divljači, odstrijeljenu divljač treba odmah obilježiti evidencijskom markicom, a potom izvaditi utrobne organe. Zakonske odredbe propisuju pregled divljači u za to odobrenim objektima, ali su određene specifičnosti s obzirom na osobitosti samoga lova i dalje prisutne. Tako će primjerice, uvažavajući brzinu procesa zrenja i postmortalnih procesa u probavnim organima biti poželjno što ranije izvaditi utrobne organe

(evisceracija), odstraniti zgrušanu krv te omogućiti hlađenje trupla. Pored već pobrojanih okolnosti koje mogu produžiti vrijeme od odstrjela do evisceracije, određenu ulogu ima i broj odstrijeljene divljači u jednom lovu, broj ljudi koji provode evisceraciju, kvalitet organizacije lova te spomenuta konfiguracija terena kad

je otežano sakupljanje i prevoz sve odstrijeljene divljači do mjesta evisceracije, a divljač može pasti i na terenu nepristupačnom vozilima. U takvom slučaju odstrijeljenu divljač treba odvući do prvog šumskog ili poljskog puta, što opet produžava vrijeme do evisceracije. Nakon vađenja utrobe nužno je izdvojiti uzorke za veterinarsko-sanitarni pregled, a preostali dio utrobe treba neškodljivo ukloniti. Nakon svega, divljač se transportira u registrirani objekt za hlađenje i rasijecanje divljači. Pored pravilnog postupka sa divljači po odstrjelu, jedan od uzroka koji također može imati određeni učinak na procese zrenja mesa je i sezona parenja. Naime, jedan dio srneće divljači (srndaći) odstrijeli se za vrijeme sezone parenja što ima nepovoljan uticaj na pH mesa, ali i na kapacitet vezanja vode. Ukoliko se poštuju svi navedeni postulati postupka sa divljači po odstrjelu, prema mikrobiološkom sastavu meso divljači predstavlja namirnicu dobrog higijenskog statusa, sličnu namirnicama porijeklom od farmski uzgajanih životinja. Kad je riječ o daljnjoj pohrani srnetine, istraživanja su pokazala kako ranije uklanjanje kostiju (12-24 sata po odstrjelu) pogoduje kvalitetnijoj pohrani mesa. Prema hemijskom sastavu meso srna (srnetina) sadrži 74% vode, 21% proteina i 4% masti, što je čini visokovrijednom namirnicom dijetetskih osobina.

Tipična ponašanja ranjenog srndaća

Većina lovaca ima puške kuglare čije zrno pri udaru u tijelo divljači na 100 m udaljenosti ima brzinu ispod 750 m u sekundi, pa se kod toga računa s „klasičnim“ djelovanjem zrna na divljač. Životna snaga divljači visokog lova je često toliko velika da i smrtno pogodeni primjerci teško da će ostati na mjestu mrtvi već će otići daleko i uginuti, a pogotovo neće ostati ležati ranjeni primjerci, što se odnosi i na srneću divljač koja je među našom visokom divljači „najmekša na hitac“. Zato je važno da lovac zna kako divljač reaguje kad je pogodena,

odnosno da po njenoj tipičnoj reakciji zna u koji je dio tijela ranjena i koliko je teško ili lako ranjena. Kad zrno pogodi najosjetljivije dijelove tijela, kao što je mozak, kičmena moždina ili vlažni nervi, divljač se sruši i po pravilu ugine. Pri lakšem ranjavanju tih dijelova tijela, dolazi često samo do živačanih poremećaja i divljač nastoji da stane na noge i brzo se sabere i brže ili sporije pobjegne. Zato, u svakom slučaju, kad se divljač sruši na mjestu pa brzo ustane i počne da bježi, treba odmah pucati na nju, što znači da treba biti pripravan da se ispalio hitac kad se

prilazi pogodenoj i srušenoj divljači. Nije u stanju otići daleko, najviše od stotinjak koraka ako je pogodena u srce, pluća, jetru ili slezenu. Ako kod pogotka u plečku (inače najsigurniji pogodak) nisu zakačeni vitalni organi, divljač reaguje visokim propinjanjem (nekad stražnjicom dodatke zemlju), nakon čega brzo pobjegne. Kad su pogodeni tek vrhovi plućnih krila, pobjegne daleko ali brzo ugine. Pri pogotku u bubrege divljač obično padne stražnjim dijelom, brzo se podigne i s podignutim repom polako odlazi. Ako je pogodena u trbuh divljač reaguje dosta uočljivim izbacivanjem zadnjih nogu, grbljenjem i prvo sporijim, a zatim bržim bijegom u gustiš, gdje zalegne i ugine. Svi pogoci u unutrašnje organe, dakle u bubrege, jetru, slezenu, želudac su smrtonosni, ali smrt nastupa, u zavisnosti od pogotka, za kraće ili duže vrijeme. Treba napomenuti da se divljač propne kao da je ozbiljno pogodena i kad lovac pri pucanju podbaci.

Pogoci u vrat s ranjavanjem i prostrijeljivanjem grkljana ili dušika uvijek su smrtonosni. U tom slučaju divljač se sruši na zemlju i ugine ili ode na manju udaljenost, pri čemu tresse glavom i vratom. Kad je pogodena u nogu divljač posrne na stranu pogodene noge i brzo pobjegne na tri noge. Tada treba odmah još jednom pucati. Kod pogotka u meso divljač reaguje trzanjem zadnjeg dijela tijela i pobjegne. Ako je tek zagrebana koža, pri praćenju traga može se naći duga dlaka, moguće i s komadićima kože. Promašena divljač obično ne pokazuje nikakve znakove. Poslije pucnja u pravilu utekne, nekad se zaustavi i gleda u pravcu lovca koji je pucao, a srndać pri tome „bekeće“ („bauče“), s tim da i pogodeni primjerak nekad „bekeće“. Nakon pucnja, iznenađena divljač nekad i zastane na mjestu, ili se propne iako nije pogodena jer su je zakačili komadići zemlje ili kamenja od hica koji je udario ispred nje. Reagovanje na pogodak se vidi dobro samo ako divljač stoji bokom okrenuta prema lovcu. Ta poza je i najbolja za gađanje pa je treba sačekati ako za to ima prilike. Reagovanje divljači kod pogotka iskosa nisu tipična.

Ako lovac po ponašanju divljači ne može biti siguran je li pogodio, najbolji dopunski znaci su tragovi krvi. Krvarenje pokazuje gdje je divljač pogodena, odnosno koliko je teško ili lako ranjena. Više krvi na tragu je znak da divljač neće daleko odmaći. Na ulaznoj strani rane divljač manje krvvari jer je ta rana manja od izlazne rane gdje divljač više krvvari. Ako je izlazna rana naročito velika to dokazuje da

je zrno na putu kroz tijelo zahvatilo kosti. Krv iz pluća je svijetla i pjenušava, iz mišića je nešto tamnija i bez pjene, iz srca krv je tamnocrvena i često s mjehurićima, iz jetre, bubrega i slezene krv je tamna, smeđocrvena, iz trbušne šupljine krv je vodenasta i uprljana sadržajem želuca, nesvarenom hranom. Kad zrno uđe koso boja je dvojaka, ovisno o tome koje je dijelove zakačilo, odnosno gdje je zrno ušlo i izašlo. Kod pogotka u vrat krv je na obje strane traga, a u drugim slučajevima većinom curi po dlaci i krv pada direktno u trag. Krv je u tragu i kad je pogodak u nogu, ali ako je pri takvom pogotku presječena kost, krvlju je poprskano tlo pored traga. Kad zrno prođe kroz trup divljači, krv se nalazi sa obje strane traga. Pri visokim ali ne previsokim pogocima krvi bude manje jer uslijed unutrašnjeg krvarenja krv ne izlazi napolje. Manje krvi na tragu ostavlja i divljač koja brže bježi. Krv je teže uočiti na mjestima gdje je boja suhog lića ili boja plodova slična boji krvi. U takvim slučajevima saznanju pomaže dodirivanje sumnjivog mjesta.

Lovac uvijek treba da zapamti mjesto gdje je stajala divljač kad je pogodena, zatim da označi to mjesto i uoči tragove krvi, dlake, kože, djelove kostiju ili unutrašnjih organa. Kad na osnovu tih tragova i na osnovu ponašanja ranjene divljači ustanovi gdje je pogodena, ide u potragu po tragovima. U tu svrhu mogu puno pomoći obučeni i odgovarajući lovački psi. Ako lovac nije siguran gdje je pogodio treba da sačeka 1-3 sata, ali u svakom slučaju treba malo sačekati, uz neke izuzetke. Zato je najbolje loviti ujutro i za dana, tako da se ima dovoljno vremena za potragu. Kad se na tragu u početku nađe dosta krvi, koja se kasnije gubi, to je znak lošeg pogotka, a ako je obratno, to je znak dobrog pogotka. Najteže je pronaći divljač kad ode na veću udaljenost i prestane krvariti.

Značaj soli u ishrani srneće divljači

Divljači su potrebne povećane količine soli u proljeće i početkom ljeta, jer tada zelena paša sadrži puno kalija

Biljojedima kojima nedostaje so u prirodnoj hrani dajemo je u solilima jer je neophodna divljači za obezbjeđenje nekih fizioloških potreba. Mineralne materije koje se nalaze u soli (NaCl) potrebne su u hrani divljači jer u njihovom organizmu obavljaju niz po život potrebnih funkcija. Kalcij (Ca), fosfor (P), magnezij (Mg) pretežno i gotovo isključivo su potrebni za pravilan rast kostiju, dok se natrij (Na), hlor (C) i kalij (K) nalaze najvećim dijelom u krvi i drugim tjelesnim tečnostima i sočnim tkivima. Natrij, zajedno sa hlorom, ulazi u sastav sokova probavnog kanala i pomaže održavanje bihemijske ravnoteže između kiselina i

baza, a u krvi, kao i u vancelijskim tečnostima, služi u regulaciji osmotskog pritiska zajedno s kalijem, kalcijem i magnezijem. Nedašica soli u organizmu divljači izaziva niz fizioloških poremećaja, a naročito u ženki za vrijeme dojenja mladih, što je iznimno važno za pravilan i zdrav razvoj laneta. Nedostatak soli izaziva u ženki smanjenje proizvodnje mlijeka, slabljenje apetita, mršavljenje, nemir, drhtanje mišića i dr. Takođe, u zelenoj ispaši se nalazi vrlo malo natrija koji se gotovo sav izlučuje kroz majčino mlijeko. U organizmu životinje se ne mogu pohraniti veće rezerve natrija, kalija i hlora jer se svaki njihov višak u hrani brzo eliminiše iz organizma i to najvećim dijelom mokraćom (90-95%) i izmetom. U optimalnim količinama so ekonomično s vodom u organizmu, za razliku od soli kalija i kalcija koji podstiču izbacivanje vode. Međutim, u većim količinama i so (NaCl), slično kao i druge mineralne soli, djeluju na povećano izbacivanje vode iz organizma i time šteti normalnom radu probavnog kanala. Divljači su potrebne povećane količine soli u proljeće i početkom ljeta, jer tada zelena

paša sadrži neuobičajeno puno kalija, čak deset puta više nego natrija. S obzirom da se u organizmu uspostavlja određena fiziološka ravnoteža kalija i natrija u odnosu 1:1 do 2:1, to uslovljava da kalij potiskuje natrij iz tijela divljači, a s njim i vodu. Veću potrebu za solju divljač ima i kod intenzivnog kretanja, odnosno bježanja pred progoniocima. Takođe, mineralna materija hlor (Cl), koja je sastavni dio soli, važan je sastojak u tkivima bubrega, pluća, slezene, krvi kože divljači. Hlor je posebno važna u obezbjeđenju normalnog lučenja kiselina u želudcu. Ne preporučuje se dodavati so u hranu jer prevelike količine soli izazivaju proliv kod divljači, mršavljenje pa čak i uginuće, ali nema opasnosti da će divljač, ako joj se daje so za lizanje po volji, uzimati veće količine nego što su joj potrebne. Presoljavanje hrane može izazvati štete na šumskim kulturama, zbor narušavanja fiziološke ravnoteže između natrija i kalija. Prekomjerne količine natrija divljač nastoji da izbalansira s kalijem jedući koru i zelene dijelove drveća (pupoljci, grančice) koji sadrže više kalija.

U lovnoj praksi je uobičajeno da se divljači daje sitna so u čvrstom obliku, zatim kamena (stočna) so u komadima i briketirana so. Brikete soli, pored osnovnog sastojka NaCl, sadrže i makro i mikro elemente potrebne divljači, npr: magnezij, gvožđe, mangan, kobalt, bakar. U takve brikete su ugrađena sredstva za zaštitu divljači od unutrašnjih parazita, naprimjer fenotijazin i drugo. Broj solišta za srneću divljač zavisi od brojnosti i načina života odraslih jedinki u određenom periodu godine. Solišta treba ravnomjerno rasporediti u lovištu imajući na umu da se veličine godišnjeg individualnog areala aktivnosti višegodišnjih srna kreće na prostoru oko 15-30 ha, a njihovo branjenje teritorije je na još manjem prostoru. Posebno treba voditi računa o razmještanju solišta u slučajevima kad postoji veća koncentracija srna u jesen-zimskom periodu. Na takvim mjestima treba grupisati solišta jer žilava paša (brst) bogata kalijem povećava potrebu za solju.

Tehnologija modernog, intenzivnog uzgoja fazana

Uvođenjem tehnoloških metoda i procedura moderne peradarske proizvodnje u uzgoj fazana se uvode inkubatori, tople baterije, uzgoj u halama i dr., čime su povećani kapaciteti proizvodnje, a zahtjeva i posebnu prostornu organizaciju fazanerije koja se sastoji od: volijere za matično jato fazana, inkubatorska stanica; prostorije za prihvatanje i sortiranje jaja; plinske komore; klimatiziranog skladišta za jaja; prostorije s predvalionicima; prostorije s valionicima; prostorije za prihvatanje pilića; prostorije za pranje opreme; energetskog bloka s agregatom (hala s toplim baterijama, hala za podni smještaj fazana, zimovnici, uzgojne volijere).

Formiranje i držanje rasplodnog jata

Najvažniji element za uspješnu proizvodnju fazana je kvalitetno i zdravo matično (rasplodno) jato. Matično jato treba biti odabrano od najkvalitetnijih i najjačih, rano izležanih pilića. Izbor jata započinje u dobi 7-8 nedjelja života kad se već može razlikovati spol životinje. Kod matičnog jata treba ostaviti 20-30% više fazana zbog eventualnih gubitaka. Za rasplodno jato ostavljamo dobro razvijene, zdrave fazane u dobroj kondiciji. Najčešći omjer spolova u uzgoju je 1:6-10 u korist ženki. Sve jedinke u rasplodnom jatu moraju biti cijepljene protiv zaraznih bolesti i očišćene od unutarnjih i vanjskih parazita. Matično jato se može držati u porodicama ili skupno. Ukoliko se drže u odvojenim porodicama smješteni su u odvojenim boksovima. Takvim načinom držanja dobije se nešto veća oplodnost i nesivost jaja. S obzirom da su fazani poligamna

vrsta nije potrebno posebno sparivanje mužjaka i ženke već se ono provodi metodom slučajnog odabira. Za smještaj jedne porodice omjera 1:7-8 potreban je boks dimenzije cca 6x5 m. Ukoliko se ovako stabilne matične volijere upotrebljavaju neprekidno poželjno ih je nakon 3-5 godina premjestiti na drugo zemljište. Ukoliko se rasplodno jato drži skupno, u zajedničkim matičnim volijerama, moramo im osigurati prostora od 4-5 m² po fazanu. Mužjacima se skidaju zaštitne naočare ili korpice

radi lakše oplodnje koka, skraćuje im se ili turpija ostruga što smanjuje ozljeđivanje koka prilikom parenja kao i vrh kljuna. Kokama se stavljaju nove naočare ili korpice u siječnju ili veljači što sprečava pijenje jaja i međusobno kljucanje (kanibalizam). Tlo za stabilne volijere bilo pojedinačne ili zajedničke treba biti propusno i ocjedito. Ako nije treba izvesti drenažu i navesti pijesak. Ukoliko je vegetacija previše bujna, treba je pokositi jer će u suprotnom biti otežano traženje i sakupljanje jaja. Zajedničke volijere za nesenje jaja su jeftinije, olakšavaju rad, a divljači pružaju dovoljno prostora i ugodniju životnu sredinu. Oba tipa volijera namijenjenih držanju matičnog jata potrebno je prije početka proizvodnje očistiti, dezinficirati, prekopati i nasipati šljunkom, pregledati žicu da nema otvora gdje bi fazani mogli izlaziti. Također, potrebno je oprati, očistiti i dezinficirati hranilice i pojilice. Prema normativu za izgradnju volijere za 500 fazana potrebna je površina zemljišta od 40x60 m. Osim u volijerama matično jato se može držati u željeznim boksovima na sprat, gdje se jedna familija (1:7) drži u boksu veličine 3x1 m, dakle samo 3 m². U takvom načinu držanja fazanima se obavezno stavljaju zaštitne naočare ili korpice radi

sprečavanja kanibalizma. Postoje i prenosne volijere tzv. Danski tip, napravljene od drveta. One su također malih dimenzija i svakodnevno se premještaju. Smjesom za rasplodno jato fazane počinjemo hraniti u februaru.

Sakupljanje i skladištenje jaja za nasad

U normalnim prirodnim uvjetima fazanke držane u volijerama počinju nositi oko 15.-20. marta, a glavno razdoblje nošenja je između 1. aprila i 10. juna. Umjetno osvjetljenje, odnosno produživanje dana na 13-15 sati može se razdoblje nesnja produžiti te time povećati ukupan broj snesenih jaja. Izvor svjetlosti se smjesti iznad volijere. Za hladna i kišna vremena nosivost se smanjuje kao i ukoliko je učestalo uznemiravanje od strane ljudi, pasa i mačaka. Jaja treba sakupljati svaki dan 1-2 puta. Najbolje je ako sakupljanje vrši ista osoba u određeno

vrijeme, u protivnom dolazi do uznemiravanja, a time i do slabije nosivosti. Pri odabiranju jaja odbacuju se sva ona nepravilnog oblika, napukle ili porozne ljuske. Normalna jaja su 29-32 g, dimenzije: dužina 44mm, širina 35mm. Jaja su po boji jako različita, a najčešće nijanse su od maslinasto-zelenosive do maslinasto tamne. Sakupljena jaja za kišnih dana, kad su zaprljana, očistimo vlažnom krpicom natopljenom blagim rastvorom Tyalina (0,5%), dok se ostala neuprljana jaja ne peru. Sakupljena jaja spremamo u prostor u kojem treba biti temperatura 6-16°C, a vlaga 60%. Jaja složimo u ladice te ih svaki dan zakrećemo na drugu stranu do ulaganja u inkubator ili nasađivanja pod kvočku. Prije stavljanja jaja u inkubator potrebno je obaviti plinjenje jaja kako bi se na površini ljuske uništili mikroorganizmi. Prostor u kojem se pline jaja treba odmah zatvoriti jer para ima trenutno djelovanje, nakon 20-30 minuta prostor se dobro provjetri. Plinjenje se vrši formaldehidovim parama (baktericidni, virucidni i fungicidni plin).

Inkubiranje jaja

Inkubatori se pripremaju nekoliko dana prije nego li se puste u pogon, a moraju biti čisti i dezinficirani. Dezinfekcija se obavlja formaldehidovim parama, a zagrijan inkubator nakon plinjenja zatvorimo i uključimo ventilator, nakon 20 minuta inkubator otvorimo i prozračimo nakon čega je spreman za ulaganje jaja. Obradena jaja stavljaju se u inkubatore u ladicama (podloškama). Prije ulaganja jaja u inkubatore i

podloške je potrebno dezinficirati. Prostorije s predvalionicima trebaju imati temperaturu od 22-23°C i relativnu vlagu od 55-60%, s provjetranjem od 10 m³ zraka na sat/1000 jaja, odnosno dovodom svježeg, a odvodom ustajalog zraka. U predvalionicima se preporučuje temperatura 37,7-37,8°C (100°F) uz vlagu 60%. Ovako temperaturno vlažni odnos mora se održavati od nasađivanja do 21 dana inkubiranja.

Jaja su jako osjetljiva na previsoku temperaturu ali i na previsoku i prenisku vlagu. Jaja se u predvalionicima okreću jednom svaka 2-3 sata. Prostorije s valionicima moraju imati temperaturu 21-22°C i relativnu vlagu 60-65% te provjetranje 30 m³ zraka na sat/1000 jaja. U valionicima se preporuča temperatura 37,2-37,5°C i relativna vlaga od 90% uz kapacitet ventilacije 30 m³ zraka na sat/1000 jaja. Jaja se u valionik premještaju iz predvalionika 21 dan. Stavljaju se u zatvorene ladice i više se ne okreću, a nakon 3-4 dana dolazi do valjenja pilića. U vrijeme premještanja jaja, pilići počinju disati plućima, probijaju zračne komorice i nakon toga ljusku. Nakon završenog procesa valjenja, oprema za inkubiranje se mehanički čisti i dezinficira kako bi bila spremna za novi ciklus. Sav valionički otpad se neškodljivo uklanja i spaljuje u kafilerijama. Prije svakog ciklusa inkubiranja u valionici provodi se zdravstveni monitoring koji se sastoji od uzimanja obrisaka inkubatora, kontrole jaja, zadušaka, izvaljanih pilića i dr. Oplodnost jaja u fazanijama se kreće 85-95%, a valivost 65-75%. Nakon valjenja i sušenja pilići se klasiraju i prema potrebi im se određuje spol te se nakon toga otpremaju u 1. fazu uzgoja u toplim baterijama. Jednodnevno pile mase je oko 21 g.

Uzgoj podmlatka do 14 dana starosti (I faza)

U ovoj fazi pilićima je potrebno u prvim danima života osigurati temperaturu od 37°C, te svaka dva dana smanjivati za jedan °C, vlagu u prostorijama treba održavati na 50-60%, a svjetlost u prvim danima treba biti 24 sata. Prostorije u kojima se drže pilići moraju se stalno prozračivati. Piliće se hrani peletiranom smjesom starterom s 28% bjelančevina (sitno drobljen), 2% kalcija i 1% fosfora. Poželjno je postavljanje posude sa sitnim pijeskom radi probave. Nakon četrnaestog dana u ovoj fazi uzgoja obavlja se prvo cijepjenje protiv atipične kuge peradi. U ovoj fazi uzgoja moguće je primijeniti dva načina: **Podni sustav** uzgoja ili sustav uzgoja pod umjetnom kvočkom To je sustav uzgoja koji se primjenjuje u zatvorenim halama. U prostoriju na pod se stavlja stelja (strugotine drva, sjeckano sijeno, slama, piljevina, hoblovina i dr.) visine oko 10 cm. Ogradi se površina okruglom ogradom od lesonita promjera 120 cm, a iznad se postavi grijalica. Grijalice mogu biti plinske ili električne, s regulatorom temperature ili bez. Ako je bez regulatora temperatura se regulira podizanjem ili

puštanjem same grijalice. Hranilice u ovoj fazi su nagazne, a treba ih postaviti tako da se sprečava rasipanje hrane te miješanje sa steljom. Hrane se stavlja ona količina koju u jednom danu fazančići pojedu. Pojilice trebaju biti takve da se fazančići ne mogu smočiti. Grijalice uglavnom imaju svijetlo, a ukoliko ga nema treba postaviti barem malu sijalicu. Na 1 m² se stavlja 50 fazančića. Posljednjih godina uvodi se i uzgoj pilića s grijanim podom koji omogućava regulaciju željene temperature. **Baterijski sustav** uzgoja se obavlja u kavezima na 4-5 spratova, svaki kavez ima svoj grijač i ispuste bez grijanja. Na podu je žičana rešetka kroz koju pada izmet. Kavezi su izrađeni od pocinčanog lima i žice, da se lakše čiste, a hranilice i pojilice su u svakom kavezu. Temperatura se određuje termo regulatorom. Prije premještanja pilića u baterije one moraju biti očišćene dezinficirane i ugrijane, kao i prostorija u kojoj se baterije nalaze. Općenito svakodnevno je potrebno kontrolirati ispravnost hranilica i pojilica, uginuće i mikroklimatske uvijete prostorija.

Uzgoj podmlatka 14-35 dana starosti (II faza)

Pilići se u ovoj fazi još uvijek hrane sa starterom, a i dalje im je potrebno osigurati grijanje. U ovoj fazi u hranu im je potrebno umiješati kokcidiostatik, a prema potrebi i antihelmintik te provesti drugo cijepjenje protiv atipične kuge peradi. Potrebno je svakodnevno obavljati kontrolu hranilica i pojilica, uginuća, mikroklimatskih uvjeta ali i obratiti pažnju na vremenske prilike. Ovu fazu možemo provoditi uzgojom s umjetnim kvočkama s ispustima. Umjetne kvočke su drvenaste kućice sa podom na koji se stavlja stelja, a ima grijač jer je grijanje i dalje potrebno. Kućice su veličine 2x1 m, na njih se nastavlja ispust. Unutar kućice se nalazi drveni pod na kojem je stelja,

a kućice pilićima služe za zaklon od kiše, vjetra i hladnoće. U njoj se fazani drže tokom noći, ukoliko je loše vrijeme i tokom dana. Kapacitet kvočki je 100-200 fazančića. Može se rovoditi i uzgojom u halama s boksovima i ispustima. Hala s boksovima i ispustima su prostorije 5x4 m u koje se postavi na pod stiropol debljine 1 cm, zatim najlon pa stelja na najlon. Grijaaće tijelo je i dalje potrebno u boksovima. Kad se pilići premještaju iz prve faze boksovi moraju biti ugrijani, temperature najmanje 30°C, s tim da će pilići sami podići temperaturu u boksu do 35°C, što im je potrebno prvih par sati nakon preseljenja, zatim otvaramo otvore za zrak i ovisno o ponašanju fazana reguliramo im potrebnu temperaturu. Seljenje iz prve faze u boksove mora biti brzo da se pilići nepodhlade. Prva dva do tri dana piliće držimo unutar boksa, a ukoliko to vrijeme dopušta ispuštamo ih prvo u natkriveni dio, a ukoliko nema padalina i na treći nenatkriveni dio, odnosno ispust na travi. Fazančići noću borave u boksovima, pa ih je potrebno svako veće utjerati s otvorenog dijela u boksove, kao i i tokom dana ukoliko je loše vrijeme.

Uzgoj 5-8 nedjelja starosti (III faza)

Fazanski pilići stari 5 nedjelja više nisu u grijanom boksu, nego u natkrivenom, odnosno travnatom ispustu. Tu se fazani drže do dobi od 9 nedjelja kad idu u volijere na podivljavanje. Bitno je da budu većim djelom u natkrivenom dijelu do 9 nedjelja starosti, a travnati ispust služi samo kao ispust tokom lijepog vremena. U slučaju kiše fazane je potrebno potjerati u natkriveni dio. Na taj način sprečavamo gubitke od kiše koji mogu biti veliki. U dobi 43-45 dana, odnosno uočavanjem prvog krvavog repa fazanima se stavljaju zaštitne naočare ili korpice kako bi spriječili kanibalizam i sačuvali dobru operjanost fazana. Prije puštanja fazana u natkriveni dio on se mora očistiti, dezinficirati i prekopati. Nakon toga na tlo se nasipa pijesak i postavljaju hranilice i pojilice. U ovoj fazi pilići se i dalje hrane peletiranom smjesom. U prvim danima nakon premještanja potrebno je piliće vitaminizirati zbog stresa nastalog premještanjem. Nakon 8 nedjelja fazani mogu najranije u prodaju lovoovlaštenicima koji imaju mogućnost prihvata fazanskih pilića (izgrađeno prihvatilište). Ukoliko fazani nisu prodani u lovišta nakon 9 nedjelja premještamo ih u volijere gdje odrastaju i podivljavaju do ispuštanja u lovište.

Dozrijevanje u stabilnim volijerama (IV faza)

Nakon 9 nedjelja starosti fazanski pilići se premještaju na dozrijevanje u druge veće volijere koje je prije naseljavanja potrebno pripremiti. U toj fazi fazanima je za kvalitetno odrastanje potrebno pripremiti 4-5 m² prostora, a ukoliko im stavljamo zaštitne naočare ili korpice prostor može biti manji za 40%. Te volijere su ograđene žičanom mrežom, a sve češće se pokrivaju umjesto žičanom, plastičnim mrežama koje su jeftinije, manje uzrokuju ozljede fazana prilikom letenja, a jednostavno se demontiraju nakon upotrebe. Oko volijere treba postaviti električni pastir za zaštitu od predatora. U volijerama treba urediti staze za prolazak i postaviti hranilice i pojilice. Prije ispuštanja fazana u volijeru potrebno je pregledati žicu na volijeri zbog mogućeg izlaženja fazana.

Krpelji u lovištu

Krpelji su paraziti toplokrvnih životinja i čovjeka. Lovišta im pružaju im dom pa nije na odmet da lovac ponešto zna o tim malim životinjama, o rizicima koje one predstavljaju, mogućnostima da se ti rizici izbjegnu i postupku uklanjanja krpelja.

Krpelji su člankonošci paučnjaci iz reda grinja. Dijele se na dvije velike porodice: *Ixodidae* (šikarni ili tvrdi krpelji) i *Argasidae* (stajski ili meki krpelji). Glava, prsište i zadak čine im jednu cjelinu. Za svoj razvoj i razmnožavanje trebaju obrok krvi, zbog čega povremeno žive kao nametnici na toplokrvnim kralješnjacima (pticama i sisavcima), kojima sišu krv. Krpelji su rasprostranjeni široko u prirodi, a najčešće se nalaze u prizemnom sloju rubnih područja šuma, sloju grmlja i niskog raslinja, po šikarama i visokotravnatim staništima. Prilikom uboda preko slinje mogu prenositi različite zarazne bolesti. Krpelj u svom razvoju prolazi kroz tri faze: larva, nimfa i odrasli oblik (adult). Obrok krvi nužan je krpelju u svakoj od razvojnih faza, te u toku svog života siše krv tri puta, na tri različita domaćina. Ženka se češće može sresti kao napasnik, jer samo ako se nasiše krvi može snesti jajašca. Veličina krpelja se razlikuje ovisno o razvojnom obliku: kao larva, mjeri oko 1 mm, a odrasla ženka veličine je 4-5 mm. Nasisana krvi velika je kao zrno graška. Živi oko godinu dana, ali može doseći starost i od 5 godina.

Krpelj ima mali radijus kretanja, a udaljenost koju može preći ovisi o razvojnom obliku. Odrasli se može prošetati nekoliko metara u širinu

u potrazi za hranom. Krpelj svoju žrtvu ne traži aktivno već se popne na vršak trave ili grančice grmlja i tu nepomično čeka da se približi žrtva. Kad životinja ili čovjek dotakne krpelja on se svojim nožicama zakači, pređe na njih i traži povoljno mjesto na tijelu, gdje se može svojim ostrim rilcem ubosti u kožu i sisati krv. Za aktivnost krpelja je vrlo bitna temperatura

i vlažnost, zbog čega imaju svoju sezonsku aktivnost - najbrojniji i najaktivniji su u proljeće i početkom ljeta. Mogu se susresti i u jesen, ali znatno rjeđe. U hladno godišnje doba (novembar – mart) krpelji se ne susreću, osim ako je zima topla i bez snijega. Krpelji se zaraze prilikom hranjenja na šumskim životinjama, a zarazu mogu svojim ubodom prenijeti i na čovjeka, ako se on nađe u njihovom prirodnom okolišu. Uzročnici bolesti prenose se sa zaraženoga krpelja i na nove generacije pa su stoga krpelji, osim prenosioca i rezervoari uzročnika. U našim krajevima najčešće se susreću tzv. šumski (šikarni) krpelji vrste *Ixodes ricinus*. Bolesti koje šumski krpelji mogu prenositi su: Krpeljni meningoencefalitis, Lyme boreliozu i Erlichiozu. To su tzv. bolesti prirodnih žarišta jer je njihovo pojavljivanje ovisno o prirodnom staništu prenosioca (krpelja) te se pojavljuju samo na određenim područjima. Najizloženiji su im ljudi koji profesionalno borave u prirodi, lovci, planinari, rekreativci, djeca polaznici škole u prirodi, izletnici.

Da bi izbjegli krpelja u prirodi treba izbjegavati nepotrebna provlačenja kroz grmlje, ležanje na tlu, odlaganja odjevnih predmeta

na grmlje. Treba nositi prikladnu odjeću: dugih rukava i nogavica, svijetlih boja (krpelj se lakše uočava) te zatvorenu obuću. Krpelji se lako prihvate na odjeću od materijala s dlačicama (vuna, flanel) pa takvu odjeću treba izbjegavati kod odlaska u lov. Koristite repelentna sredstva (sredstva za odbijanje komaraca) koja odbijaju i krpelje i sprječavaju njihovo zahvaćanje na čovjeka. Otkrivene dijelove tijela i odjeću valja poprskati (ili premazati) nekim od repelentata (trajanje odbojnosti traje 4-6 sati). Pri povratku iz lova presvucite odjeću i pažljivo pregledajte cijelo tijelo (uz pomoć druge osobe radi neuočljivih dijelova tijela). Bitno je pregledati mjesta gdje je koža najtanja (pazuhi, ispod dojke, oko pupka, prepone, na glavi i iza uha). Kod djece će se često naći na glavi - to je zbog toga što je dijete nisko pa lakše pokupi krpelja glavom, odnosno gornjim dijelom tijela. Eventualno otkriveni krpelji se što prije odstranjuju s kože.

Postupak uklanjanja krpelja

- **Nemojte na krpelja niti ni okolnu kožu nanositi nikakva sredstva (premazivanje uljem, petrolejem, lakom za nokte i sl., uzrokuje grčenje krpelja te pojačano izlučivanje slinje, što može uvjetovati i ubacivanje veće količine virusa i bakterija u čovjekov organizam ako je krpelj inficiran!**
- **Uхватite krpelja pincetom dezinficirane alkoholom ili opaljene plamenom, neposredno uz kožu (na mjestu gdje usni aparat krpelja ulazi u kožu)!**
- **Budite smireni i ne žurite!**
- **Laganim povlačenjem u više smjerova polako izvucite krpelja iz kože!**
- **Ne povlačite naglo, ne stišćite niti ne gnječite krpelja!**
- **Nakon odstranjivanja krpelja, mjesto uboda (i ruke!) dobro operite vodom i sapunom, te dezinficirajte!**
- **Ukoliko u koži zaostane rilce, koje se prepoznaje kao sitna tamna točkica, treba je odstraniti sterilnom iglom. Ukoliko to ne uspije, nije potrebna hirurška intervencija jer se ništa naknadno neće dogoditi (ono će se resorbirati ili će ga koža „odbaciti“)!**

Ako se krpelj već učvrstio na koži, njegovo uklanjanje je najvažnija preventivna mjera. Bitno je krpelja ukloniti što prije - rizik od infekcije veći je što je boravak krpelja na tijelu duži. Krpelj nakon što dospije na domaćina, oko 6 sati traži mjesto za hranjenje, neko vrijeme buši kroz kožu, te je potrebno da najmanje 10 sati siše kako bi ta osoba bila zaražena. To ukazuje da ima vremena za djelovanje prije nego krpelj prenese zarazu. Krpelja je lakše odstraniti u prvih nekoliko sati nakon uboda. Treba ga izvadiati cijeloga, skupa s rilcem (hipostomom) kojim se drži u koži, što nije uvijek lako, jer rilce ima po sebi više nizova sitnih zubića usmjerenih u suprotnom pravcu od uboda. Treba istaći da postojanje ovih zdravstvenih rizika u našem području, a takvi pa i znatno veći postoje, uostalom, i na mnogim drugim šumovitim planinama u Evropi, ne bi trebalo biti razlogom za izbjegavanje odlaska u prirodu. A malo opreza i pažnje, po potrebi uz imunološku zaštitu, doprinijet će da ti odlasci budu i sasvim sigurni.

I.L.

IWA
OUTDOOR
CLASSICS 2023
2.-5.3.2023 . NÜRNBERG, GERMANY

Sajam **IWA OutdoorClassics 2023**, održan od 2. do 5. marta u Nürnbergu, oborio je rekorde - 34.000 posjetitelja iz 119 zemalja. Na najvećem sajmu lovačkog i sportskog oružja i opreme u Evropi, oko 1.100 izlagača je izložilo svoje proizvode u devet izložbenih hala. Sajam je potvrdio svoju poziciju kao vodeći sajam za globalnu trgovinu u oblastima lova, sportskog streljaštva, aktivnosti na otvorenom i bezbjednosti. Tomaso Preutenborbeck, član Izvršnog odbora NürnbergMesse GmbH, opisao je sajam kao „četiri divna dana“ i izrazio svoje zadovoljstvo zbog mnogih pozitivnih razgovora sa izlagačima i velikim brojem zadovoljnih posjetitelja. Na sajmu IWA 2023 bili su izloženi i primjerci luksuznog i ekskluzivnog lovačkog

oružja. Unikatni gravirani i rezbareni primjerci lovačkog i sportskog oružja sa intarzijama od plemenitih metala privukli su veliku pažnju.

Na štandu **Zastava** oružja posebnu pažnju su privukli poluautomatski lovački karabini, lovački karabin u kal. 12,7×108 mm i lovački karabin M07 u kal. .338 Lapua.

U skladu sa svojom tradicijom svake godine **Ceska zbrojovka (CZ)** je imala štand na kojem je predstavljen presjek vatrenog oružja iz njezinog dosadašnjeg portfelja, koji uključuje

nekoliko novih proizvoda. U segmentu lovačkog oružja je CZ 457 VARMINT SYNTHETIC puška s rubnim paljenjem,

LOVCI,
doživite lagane materijale,
veliku udobnost i
poboljšane funkcije

čija je izrada rezultat potražnje kupaca. Kombinira glavne prednosti dvaju postojećih modela u ovoj uspješnoj seriji – CZ 457 VARMINT i CZ 457 SYNTHETIC – što rezultira vrlo preciznim vatrenim oružjem kalibra 22 LR ili 17 HMR s povećanom otpornošću na nepovoljne vremenske uvjete. Odličan je izbor za lov na srednje i veće udaljenosti.

Pulsar je predstavio novitete u termoviziji i noćnom gledanju, od prvog nadogradivog monokulara Telos s njegovom ekstremnom toplinskom osjetljivošću do prvog senzora toplinske slike HD kvalitete isporučenog u kućištu dalekozora Merger LRF XL50 ili multispektralne magije dalekozora Thermion Duo DXP50 i dalekozora Merger Duo NXP50. Ipak, prava zvijezda je bila nadograđena linija priključaka za termoviziju Krypton 2 - kompaktnija, lakša i potpuno prilagođena potrebama lovca. Posjetitelji su pokazali veliki interes za proširene linije XQ senzora: dva nova modela monokulara, Axion 2 LRF XQ35 Pro i Axion 2 XQ35 Pro, kao i optički nišan Talion XQ35 Pro. Gosti IWA-e su isprobali proširene XG termovizijske opsege – Thermion 2 LRF XG50 i Talion XG35, prve XG senzorske uređaje u Evropi, oba izvrsna u svojoj klasi.

Beretta Holding sa svojim robnim markama Beretta, Benelli, Burris, Chapuis, Franchi, Sako, Tikka, Steiner-Optik i Stoeger također je iskoristila IWA Outdoor Classics 2023 za promociju svojih proizvoda.

Beretta A400 Upland Magnum poluautomatski kalibar 28, novi izgled i nova dužina cijevi

Beretta nastavlja ažurirati svoj katalog sačmarice s 28-kalibarskom Magnum verzijom poluautomatske puške A400 Upland, koja je sada dostupna s novom gravurom i također u verziji cijevi od 76 centimetara. Poluautomatska sačmarica Beretta A400 kalibra 28 ima ugrađene linije i visoke performanse s verzijama kalibra 12 i 20 zahvaljujući Berettinom vlastitom B-Link sustavu na plin. Dašak originalnosti pruža novo lasersko graviranje, specifično za verziju kalibra 28: tradicionalne scene lova koje ukrašavaju prijemnik modela kalibra 12 i 20 zamijenjene su logotipom A400 Upland, dok su dva velika 28 brojevi ugravirani na stražnjoj strani prijemnika. Poluautomatski Beretta A400 Upland u kalibru 28 nudi lovcu ergonomsku dršku pištolja i dizajn prednjeg dijela, Berettinu čeličnu cijev i Optimachoke HP prigušnicu za ispiranje. U početku dostupan s cijevi dužine 71 cm, sada će novi A400 Upland biti dostupan i s cijevi od 76 cm. Beretta A400 Upland u 28 ga zadržava klasični elegantni izgled modela u različitim kalibrima, s finom, profinjenom poniklanom slušalicom i kundakom i prednjim dijelom od orahovine. Ergonomija i jednostavnost korištenja ključni su elementi u razvoju svakog Beretta proizvoda. U skladu s dizajnom A400 Uplanda, rukohvat pištolja i prednji dio poboljšavaju udobnost sačmarice i poboljšavaju njezin ukupni izgled i klasičan, elegantan dizajn. Beretta Extralight povratni jastučić nudi korisniku veću lakoću, otpornost na abraziju i zaštitu od kemikalija i vremenskih uvjeta. Na Beretti A400 Upland dužina povlačenja (udaljenost između povratne ploče i okidača) može se prilagoditi standardnim Beretta odstojnicima za poluautomatske sačmarice, koji se mogu kupiti zasebno. A400 Upland ima sustav B-Link, koji kombinira snagu plinskog sustava i preciznost vijka s rotirajućom glavom kako bi se osigurao brz i pouzdan ciklus paljbe sa svim vrstama streljiva. Za verziju kalibra 28, ovaj mehanizam je prilagođen i optimiziran kako bi se osigurala maksimalna izvedba sa širokim rasponom streljiva kalibra 28, od najnižeg opterećenja do patrona s nosivosti preko 30 grama. Ležište je dugačko 76 mm (3") i omogućuje ispaljivanje streljiva tipa magnum. Poklopac spremnika s B-Lok sustavom omogućuje bolju kontrolu i povećanu sigurnost, osiguravajući savršeno i sigurno zatvaranje sa samo 60 stupnjeva rotacije umjesto višestrukih okreta. S B-Lok kapičom lakše je rukovati pištoljem u najekstremnijim uvjetima ili dok nosite rukavice. Kao i kod verzija kalibra 12 i 20, A400 Upland u kalibru 28 ima cijevi s vlastitom tehnologijom Steelium, s dvostrukim konusom za potiskivanje koji doseže dužinu od 80 mm (u bačvama od 76 cm). U svim mjeracima, cijev A400 Upland ima 6x6 mm ravno ventilirano rebro s prednjim nišanom od optičkih vlakana koji olakšava nišanje i pronalaženje cilja. A400 Upland je opremljen Optimachoke HP prigušnicom za ispiranje. Izrađene od čelika visoke čvrstoće (tri prigušnice su uključene u paket), ove prigušnice nude neusporedivu otpornost na koroziju i snagu čelične sačme. U Italiji maloprodajna cijena poluautomatske puške Beretta A400 Upland, u kalibru 28, iznosi 2.170 eura (PDV uključen). Cijena može biti drugačija u našoj zemlji zbog lokalnog PDV-a i uvoznih carina.

Jedan od vječitih favorita talijanskog proizvođača oružja F.A.I.R. (Fabbrica Armi Isidoro Rizzini) predstavio je sačmaricu **Class Upland SLX** prilagodljivu u pogledu estetskih značajki i završnih obrada. Spremnik izrađen od čvrstog kovanog trupca, kaljena je ili ima staru srebrnu završnu obradu s ručno izrađenim gravurama koje potpisuju majstori gravera. Sve može birati lovac ovisno o željenoj divljači ili vrsti lova. Over-and-under se proizvodi u svim glavnim kalibrima namijenjenim za lov, od 12 ga do najmanjeg kalibra .410 sa skaliranim prijemnicima. Okidač može biti jednostruki selektivni s prekidačem za odabir koji se nalazi na sigurnosnom klizaču ili ima dvostruki okidač.

Atraktivnog dizajna s laminiranim drvenim kundakom, novija je verzija Varmint puške **Sabatti Rover** koja može oduševiti lovce. Izmjenjiva cijev s višeradikalnim žljebovima i mala težina samo su neke od njegovih karakteristika. Ne prošavši nezapaženo od strane publike u Nürnbergu na IWA 2023, puška Rover Varmint privlači pozornost svojim kundakom u natjecateljskom stilu izrađenim od laminiranog drva s pištoljskom ručkom i podesivim obrazom. Tipična Sabattijeva radnja s kromiranim, lebdećim vijkom s tri papučice strojno je izrađena od čvrste gredice i izrađena od Ergala kako bi se optimizirala ukupna težina. Uključena integrirana Picatinny tračnica omogućuje montažu mnogo različitih optika i nišanskih uređaja. Za lakše nišanje i tačnost u lovu ili sportskom streljaštvu, predimenzionirano prednje tijelo opremljeno je tačkama za pričvršćivanje dvonožaca i oslonaca. Ostajući pri predmetu tačnosti, izmjenjiva cijev Sabatti Rover Varminta kovana je hladnim čekićem i ima višeradikalne žljebove. Dostupne duljine su 51 i 61 cm, a uvijek postoji i navoj za prigušivače ili pušne kočnice – gdje je to dopušteno zakonom.

Na štandu Savage Arms predstavljena je visoko cijenjena serija pušaka s ravnim poteznim zatvaračem Impulse koji dobija novi dodatak u obliku posebno lagane varijante, **Impulse Mountain Hunter**. Značajno smanjenje težine od 500 grama omogućeno je korištenjem bačve Proof Research omotane karbonom. U kalibru .308, Savage je težak samo 3330 grama. Sve dokazane značajke serije Impulse s mnogim opcijama prilagodbe također su uključene u verziju Mountain Hunter: popularni izravni okidač AccuTrigger može se

podesiti po težini, a drška zatvarača može se postaviti pod različitim kutovima na obje strane pištolja. AccuFit sintetički kundak s aluminijskim posteljnim blokom također dolazi s mogućnostima podešavanja: može se podesiti po dužini i prilagoditi željama lovca zahvaljujući izmjenjivim naslonima za obraze. Puška s zatvaračem Savage Impulse Mountain dolazi u kalibru .300 Win. Mag., .300 WSM, .308 Win., 6.5 Creedmoor i 6.5 PRC; Savage Impulse Mountain Repeater također dolazi u novom 7mm PRC-u. Ovo će također učiniti Mountain Hunter ugodnim za pucanje u ovom kalibru sa smanjenim trzajem i visokim BC, unatoč teškom metku. Maloprodajna cijena Savage Impulse Mountaina je postavljena na 2.999 eura, a puška je već dostupna.

Novi **Franchi Horizon All Terrain** je dizajniran posebno za praćenje i lov u pokretu. Njegova obilježja: kratka cijev od 46 cm (pomodrena, kao i akcija), ali s 22 mm teškim konturnim promjerom na cijevi. Franchijeva nova puška s zatvaračem ulazi u kalibar .308 Winchester i puni se iz odvojivog polimerskog spremnika s deset metaka. Franchi daje njušku All Terraina s navojem 5/8x24, tvornički opremljenu kompaktnom cijevnom kočnicom za umanjivanje trzaja. Težina izravnog povlačenja okidača može se podesiti između 900 i 1700 grama. Proizvođač navodi tehnopolimer od stakloplastike kao osnovni materijal. Dužina povlačenja, visina češlja i rukohvat pištolja mogu se prilagoditi strijelcu pomoću dodatne opreme. QD nosači za privezak mogu se naći na desnoj i lijevoj strani kao i na donjoj strani kundka. Franchijev novi model također ima QD nosače u prednjem dijelu kundaka, a tu su i M-Lok standardna sučelja

na prednjem dijelu. Optika poput nišana ili refleksnih nišana može se jednostavno montirati na dugačku Picatinny šinu koja je priložena uz pušku. Osim toga, All Terrain nudi preklopne nišane koje je razvio isključivo Franchi. Uz varijantu .308 (1:11" twist), Franchi All Terrain također dolazi alternativno u kalibru .223 Remington (cijev: 46 cm, 1:8" twist). Sljedeće godine, IWA OutdoorClassics obilježava svoju 50. godišnjicu i proizvođači, trgovci i lideri iz cijelog sektora će se ponovo okupiti u Nürnbergu. Preutenborbeck je izjavio je da će se graditi na talasu euforije kako bi se kreirao program adekvatan za ovaj jubilej.

IN MEMORIAM

Mujkanović (Ibrahim) Ruvejd
(1955.-2023.)

LD „Spreča“ Kalesija, Sekcija „Vukovije“, ostali su bez dobrog čovjeka, vrsnog lovca i istinskog zaljubljenika u prirodu i lov. Kao član Društva od 1977. godine odlikovan je bronзанom značkom i plaketom SLD TK, a 2004. godine je dobio Diplommu počasnog člana. U lovačkoj karijeri je obavljao mnoge dužnosti, od glavnog lovovođe do kinološkog sudije. Nek mu je rahmet.

LD „Spreča“ Kalesija

Muratović Ćazim
(1954.-2023.)

Naš Ćazim, kao član LD „Spreča“ Kalesija od 1988 godine, dao je nemjerljiv doprinos u razvoju kalesijskog lovstva, za što je dobio brojna priznanja i odlikovanja. Diplommu počasnog člana je dobio 2015. godine. U dugoj lovačkoj karijeri je obavljao mnoge dužnosti, od grupovođe do lovovođe Sekcije. Društvo i Sekcija „Kalesija“ su ostali bez istinskog prijatelja, vrsnog i uzornog lovca. Nek mu je rahmet.

LD „Spreča“ Kalesija

IWA

OUTDOOR CLASSICS 2023

High performance in target sports, nature activities, protecting people

SUPERPOSÉS & JUXTAPOSÉS

CARABINES EXPRESS / EXPRESS DE LUXE
Collection 1526 CHASSE

La chasse est pour vous, carabine, pour vous qui la pratiquez, une expérience renouvelée et enrichissante. La Rifle Express Benelli est avec les autres des carabines les plus appréciées, car la certitude d'obtenir des résultats garantis.

Les Rifle Express se sont pas des autres carabines.

L'habileté et l'expérience de nos Maîtres armateurs apportent au long des années 1980 une des traditions Benelli une preuve de plus: des Rifle Express qui constituent de façon inimitable une famille d'élite. Une grande référence au des carabines connues, surtout les spécialistes les plus avertis, car elles peuvent aussi servir les amateurs les plus passionnés qui ne sont pas grande passionnés et ont une grande réussite d'habileté.

Model	Calibre	Length	Weight
NEW BELL	12 GA	1000 mm	3.5 kg
450 BELL	12 GA	1000 mm	3.5 kg
470 BELL	12 GA	1000 mm	3.5 kg
480 BELL	12 GA	1000 mm	3.5 kg
490 SUPER CARABINE II	12 GA	1000 mm	3.5 kg

